

ВІДГУК

**доктора педагогічних наук, професора
Близнюка Миколи Миколайовича
на дисертаційне дослідження Горбацьо Івана Івановича**

«Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера», подане на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктор філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 014 Середня освіта (трудове навчання та технології)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами.

У реалізації завдань всебічної трансформації туристично-освітньої парадигми у закладах вищої освіти важлива роль належить створенню теоретико-практичної бази формування фахової компетентності в учителів технологій, як фахівців туристичного супроводу. Вчителі технологій володіють унікальним набором компетентностей, що робить їх перспективними фахівцями в галузі туристичного супроводу. Їхній досвід роботи з інструментами, матеріалами та технологічними процесами може бути цінним при організації та проведенні різноманітних туристичних заходів, особливо тих, що пов'язані з побутом та проживанням на природі. Крім того, вчителі технологій характеризуються розвиненою творчою складовою, що дозволяє їм створювати пізнавальні маршрути, проєкти та знаходити нестандартні рішення. Досвід роботи з групами учнів допомагає їм ефективно організовувати туристичні походи, планувати логістику та сприяти безпеці учасників. Туристична діяльність охоплює всі рівні засвоєння професійних знань: поінформованість, обізнаність, освіченість, компетентність, майстерність. Компетентність у сфері туристичного супроводу є важливою частиною професійної підготовки майбутніх педагогів, оскільки вона сприяє формуванню світоглядних цінностей учнів, знань про українську історію та традиції, збереженню навколишнього середовища та іншим аспектам освітнього процесу.

Доцільність наукового пошуку у представленій роботі зумовлена осучасненням освіти та професійної підготовки вчителів технологій в умовах інноваційного освітнього кластера, цілями вищої педагогічної освіти, що прописані у нормативних документах. Все це спрямовує на розробку індивідуально-неповторних власних методик. Туристичний супровід в контексті педагогічної діяльності – це можливість здобути знання з різних предметів (історія, географія, культура, технології) в інтерактивній формі, розширити свій світогляд та розвинути пізнавальний інтерес. Тому важливо, щоби вчитель, який здійснює туристичний супровід, володів глибокими знаннями про історію, культуру, традиції свого регіону, щоб він міг цікаво та змістовно розповісти учням про місцеві пам'ятки, ремесла та звичаї. Під час туристичного супроводу вчитель може використовувати сучасні технології для того, щоб зробити процес навчання більш цікавим та ефективним, про що наголошено в підрозділі 1.1. на с. 48 дисертації.

Подане до захисту дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукового напрямку кафедри технологічної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова «Актуальні питання підготовки вчителя технологій в умовах сучасних викликів» та в межах науково-дослідної роботи «Багаторівнева система підготовки педагогів профільного і професійного навчання в умовах освітньо-науково-виробничого кластера».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна. Експертиза дисертації свідчить про обґрунтованість та достовірність основних положень дисертації, отриманих результатів, теоретичних висновків, практичних рекомендацій, що підтверджуються всебічним аналізом складових ключових аспектів дослідження. Це дозволило здобувачеві охарактеризувати специфіку професійної підготовки вчителів технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера; висвітлити методологічні підходи та концептуальні засади підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера; описати модель

підготовки; обґрунтувати педагогічні умови підготовки та шляхи її реалізації на практиці. Автор обґрунтовано доводить, що «шкільні мандрівки є важливим інструментом реалізації дидактичного принципу інтеграції теорії з практикою у навчальному процесі» (підрозділ 1.2, с. 60 дисертації). Вони є навчальним та творчим практичним ресурсом набуття здобувачами освіти необхідного компетентнісного рівня.

Уточнено сутність поняття «готовність до туристичного супроводу». Підготовка до туристичного супроводу майбутнього вчителя технологій включає освітні компоненти туризмознавство, екскурсознавство, краєзнавство, довікілєзнавство тощо. Вона повинна відповідати вимогам як професійної (знання теоретичних основ, закономірностей, методів та форм навчання) та туристичної діяльності (вміння виконувати основні види туристичного супроводу), так і вимогам особистісного характеру (наявність дієвого мотиву виконання професійної діяльності). У дослідженні дисертантом визначено готовність вчителя технологій до туристичного супроводу, як інтегроване особистісне утворення, що передбачає урахування нормативних вимог та особливостей педагогічної і туристичної діяльності: формування відповідних компетентностей; розвитку особистісного потенціалу та ресурсів усіх учасників освітнього процесу, здатності до засвоєння, розуміння та творення культури свого народу; виховання відповідальності за ефективність і наслідки власної діяльності; урахування безпекової складової туристичного супроводу тощо. Готовність до туристичного супроводу майбутнього вчителя технологій забезпечує гармонійне поєднання мотиваційно-цільового, діяльнісно-особистісного, змістово-результативного компонентів. Формування цієї готовності ефективно відбувається в умовах інноваційного освітнього кластера.

Кластерні об'єднання на сьогоднішній день є одним із найрезультативніших механізмів організації інноваційних процесів, регіонального розвитку, підготовки педагогічних кадрів тощо. Формування інноваційного освітнього кластера є надзвичайно важливим кроком. Він

сприяє встановленню міцних зв'язків між закладами освіти різних рівнів та всіма учасниками освітнього процесу. Це дозволяє створити ефективну систему обміну інформацією та дає змогу реалізовувати й поширювати інноваційні технології в освітньому середовищі. Дисертант розглядає інноваційний освітній кластер як освітнє середовище – сучасний простір, який об'єднує умови, засоби та технології для багаторівневого навчання як здобувачів освіти, так і педагогів. Ця модель передбачає інтеграцію педагогічної (підготовка до навчання технологій) та туристичної (підготовка до туристичного супроводу) освіти, впровадження та поширення інновацій (підрозділ 1.3, с. 89 дисертації). Саме на підвищення мобільності та неперервності освіти спрямована підготовка вчителів технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластеру.

Науковий апарат роботи дає достатньо чіткі уявлення про обраний ракурс дослідження, його методологічні, теоретичні, методичні аспекти. Методологічну основу дослідження склали аргументовано обґрунтовані наукові підходи: синергетичний, культурологічний, комплексний.

Згідно з авторським баченням шляхів розв'язання проблеми поставленими завданнями дослідження в роботі запропоновано та експериментально перевірено педагогічні умови, а також розроблено навчально-методичний комплекс забезпечення підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластеру. Означені дослідницькі позиції логічно і послідовно представлені у трьох розділах дисертації, висновках та додатках.

Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Дисертація Горбацьо Івана Івановича традиційно структурована, складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 319 сторінок, з них 219 сторінок основного тексту, робота включає 23 таблиці та 13 рисунків. У вступі автором

обґрунтовано актуальність обраної для наукового пошуку теми, її мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження; окреслено комплекс взаємозумовлених методів для розв'язання поставлених завдань; обґрунтовано наукову новизну й практичне значення отриманих результатів; відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження та їх висвітлення у наукових публікаціях. Структура дисертації відповідає конкретним дослідницьким завданням. Логічна послідовність дослідження – від визначення ключових понять дослідження через розкриття особливостей підготовки в умовах інноваційного освітнього кластеру дозволила дисертанту проаналізувати основні складові окресленої проблеми.

Як позитивний момент варто також підкреслити, що запропонована робота характеризується цілісністю та довершеністю не лише аналізу, але й викладення матеріалу. Положення дисертації стосовно підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластеру обґрунтовано – і це дозволяє засвідчити повноту та логічність авторської позиції. Крім того, дисертант намагається всебічно обґрунтувати свої ідеї, для чого звертається до широкого кола наукової літератури – як до робіт класиків педагогічної думки, так і здійснює широкий аналіз новітніх методичних розробок. Опрацювання значної кількості літературних джерел різних галузей (освітньої, туристичної, культурологічної, психологічної тощо) дало автору можливість здійснити детальне комплексне дослідження і при цьому визначити власні, інноваційні орієнтири дослідження. Дисертант продемонстрував вміння працювати з джерелами, аналізувати погляди науковців на означену проблему, вміння робити самостійні узагальнення. Причому основні положення та висновки викладені в дисертаційній роботі Горбацьо Івана Івановича характеризуються достатнім рівнем наукової новизни та обґрунтованості. Науковий доробок дисертанта свідчить про те, що результати роботи стали надбанням галузі 01 Освіта/Педагогіка. Зміст опублікованих праць автора відображає результати дисертаційного дослідження з достатньою повнотою.

Отже, мета дослідження досягнута, поставлені завдання виконані, що підтверджено загальними висновками дослідження й дає підставу для представлення роботи до публічного захисту.

Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації. Враховуючи розкриття змісту і представлені висновки дисертації, результати експериментальної перевірки запропонованих автором педагогічних умов, достатню апробацію основних наукових положень на науково-практичних конференціях різного рівня, оприлюднення результатів наукового пошуку в достатній кількості публікацій, уважаємо, що цінність результатів дослідження полягає у використанні отриманих теоретичних висновків і практичних результатів підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера, у застосуванні авторського навчально-методичного комплексу, а також експериментально перевірених педагогічних умов. Вагомого значення результати дослідження мають у розробці навчальних курсів: «Туристична справа», «Технології навчальних екскурсій», «Підготовки гірських провідників», «Туристичний супровід осіб з інвалідністю». Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у процесі удосконалення програм підготовки вчителя технологій, а також у системі неперервної та неформальної освіти.

Значущість отриманих результатів дослідження для науки. До науково обґрунтованих результатів виконаного Горбацьо Іваном Івановичем дослідження, які відзначаються ваговою науковою новизною і дають підстави кваліфікувати його як таке, що розкриває нові шляхи розв'язання досліджуваної проблеми. Автором теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера, зокрема: формування освітнього кластера «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу»; забезпечення інноваційності освітнього кластера в контексті цифровізації освіти; виокремлення

краєзнавчого аспекту як основи туристичної компетентності вчителя технологій; практичне спрямування туристичного супроводу на засадах неперервної освіти та освіти дорослих. У роботі розроблено та апробовано модель, спрямовану на розвиток підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера та експериментально перевірено ефективність підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера.

У дослідженні уточнено та доповнено сутність понять «готовність до туристичного супроводу» та «інноваційний освітній кластер». Подальшого розвитку набули положення щодо використання можливостей сфери туризму у професійній підготовці вчителя технологій та розвитку краєзнавчої компетентності здобувачів освіти.

Авторській підхід до підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу містить визначені автором педагогічні умови, критерії оцінки й визначені рівні сформованості компонентів готовності досліджуваного феномена. Компонентна структура готовності компетентностей вчителів технологій та здобувачів освіти у функціональній єдності її компонентів: мотиваційно-цільового, діяльнісно-особистісного, змістово-результативного. Завдяки методологічній узгодженості дослідження це дозволило досягти позитивного результату.

Вагомою заслугою дисертанта можна уважати те, що інтеграція різноманітних методів у контексті впровадження представлених педагогічних умов дозволило спостерігати позитивну динаміку готовності вчителів технологій до туристичного супроводу.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Поряд з цілком позитивною оцінкою розроблених Горбацьо Іваном Івановичем дослідження проблеми підготовки майбутнього вчителя технологій до туристичного супроводу висловимо наступні зауваження та побажання:

1. На нашу думку, у вступі досить обмежено представлено практичне значення дослідження, зокрема щодо авторського навчально-методичного комплексу підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера (с.22). Разом з тим, не відзначені інші практичні результати дослідження дисертанта, який має значний професійний досвід у підготовці фахівців туристичного супроводу.

2. У першому розділі «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластеру як педагогічна проблема» варто було б більш детально подати взаємозв'язок трьох важливих напрямків – підготовку вчителя технологій, інтерпретацію туристичного супроводу та ідею інноваційного освітнього кластера.

3. На с.122-124 підрозділу 2.2 роботи представлено важливість принципу цифровізації та коротко наведено переваги формування системи інноваційної освіти на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Разом з тим, робота виграє б, якщо більш широко було висвітлено та перевірено ефективність застосування цифровізації та інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера.

4. У підрозділі 3.2. «Організація експериментальної роботи» доцільно було конкретизувати методи експериментального дослідження щодо кожного з компонентів готовності майбутнього вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера.

5. Робота не позбавлена окремих стилістичних огріхів і погрішностей.

Прикінцевий висновок

Таким чином, узагальнюючи, зазначимо, що дисертація Горбацьо Івана Івановича на тему: «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера», подана на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та

технології), є завершеним, цілісним, самостійним, ґрунтовним, науково вагомим дослідженням з актуальної проблематики педагогічної освіти. Дослідження має яскраво виражену наукову новизну і практичне значення досягнутих результатів щодо готовності вчителя технологій до туристичного супроводу. На підставі викладеного можна стверджувати, що представлена дисертаційна робота «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера», має авторський характер і відповідає чинним вимогам пунктів № 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор, Горбацьо Іван Іванович, заслуговує на присудження наукового ступеня вищої освіти доктора філософії PhD зі спеціальності 014 Середня освіта (трудове навчання та технології).

Офіційний опонент:

**доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри професійної освіти,
дизайну та безпеки життєдіяльності
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка**

Микола БЛИЗНЮК

Підпис М. Близнюк
свідчук
ст.інспектор з кадрів
відділу кадрів М. Близнюк